

Näringsdepartementet

Länsstyrelsen i Västmanlands län

721 86 Västerås

m.fl.

Uppdrag och erbjudande att utarbeta förslag till regionala strukturfondsprogram för målet Investeringar i tillväxt och sysselsättning (Europeiska regionala utvecklingsfonden) avseende programperioden 2014–2020

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt nedan angivna länsstyrelser och erbjuder nedan angivna landsting, kommun och samverkansorgan att utarbeta ett förslag till regionalt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden inom respektive programområde.

- Länsstyrelsen i Västmanlands län,
- Länsstyrelsen i Stockholms län,
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län,
- Länsstyrelsen i Norrbottens län,
- Samtliga samverkansorgan,
- Skåne läns landsting,
- Hallands läns landsting,
- Västra Götalands läns landsting och
- Gotlands kommun.

I enlighet med regeringens beslut den 31 januari 2013 har regeringen gett nedan angivna länsstyrelser i uppdrag och erbjudit nedan angivna landsting och samverkansorgan, att samordna programframtagandet.

- Länsstyrelsen i Västernorrlands län för området Mellersta Norrland,
- Länsstyrelsen i Stockholms län för området Stockholm,
- Samverkansorganet i Västerbottens län för området Övre Norrland,
- Samverkansorganet i Gävleborgs län för området Norra Mellansverige,
- Samverkansorganet i Örebro län för området Östra Mellansverige,
- Samverkansorganet i Kalmar län för området Småland och öarna,

- Västra Götalands läns landsting för området Västsverige,
- Skåne läns landsting för området Skåne och Blekinge.

Förslagen till program ska utarbetas i enlighet med de direktiv som framgår av *bilagan* till detta beslut. Uppdraget ska genomföras inom medverkande organisationers befintliga verksamhet och ekonomiska ramar.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utarbetandet av de regionala strukturfondsprogrammen ska ske i ett brett partnerskap. Partnerskapsarbetet ska bygga på befintliga partnerskap inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. I partnerskapet ska således företrädare för privat, offentlig samt ideell sektor ingå. Den lokala nivån, näringslivet och den sociala ekonomin ska representeras i partnerskapen.

Regeringen poängterar vikten och behovet av ett förenklat genomförande. Alla aktörer i genomförandet bör aktivt söka förenklingsmöjligheter i de system de kommer att förfoga över. Det gäller såväl på EU-nivå som på nationell och regional nivå.

I uppdraget ingår att ansvara för samordning med andra program inom ramen för partnerskapsöverenskommelsen, såsom det nationella regionalfondsprogrammet och nationella socialfondsprogrammet, landsbygdsprogrammet, fiskeprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen samt berörda myndigheter.

Uppdraget ska genomföras i nära dialog med Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

Förslag till regionala strukturfondsprogram ska inlämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 september 2013.

Bakgrund

I programperioden 2014–2020 ska enligt Europeiska kommissionens förslag, den strategiska inriktningen och genomförandet av sammanhållningspolitiken förstärkas. Regeringen förordar också i budgetpropositionen för 2013, en förstärkt strategisk inriktning (prop. 2012/13:1 utg. omr. 19). Synergier ska främjas och överlappning ska undvikas för att europeiska, nationella och regionala satsningar ska komplettera varandra och så effektivt som möjligt bidra till målen i Europa 2020-strategin och EU:s strategi för Östersjöregionen.

Samordningen mellan sammanhållningspolitiken och bl.a. EU:s olika instrument och program för forskning och innovation och entreprenörskap ska stärkas. Inom ramen för målet för investeringar i tillväxt och sysselsättning, ska för program medfinansierade av Europeiska regionala utvecklingsfonden insatser som skapar goda förutsättningar för och främjar forskning och innovation, grön ekonomi samt entreprenörskap vara i fokus. Program som medfinansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden ska baseras på regionala och nationella strategier och ligga i linje med Europa 2020-strategin samt partnerskapsöverenskommelsen.

Regeringen beslutade den 31 januari 2013 att regionala strukturfondsprogram ska genomföras i åtta programområden. Indelningen i programområden ska överensstämma med geografin för de åtta regionala strukturfondsprogrammen för programperioden 2007–2013.

Skälen för regeringens beslut

Strukturfondsprogrammets inriktning i Sverige ska vara tydligt kopplad till Europa 2020-strategin och bidra till smart och hållbar tillväxt för alla. Det ska finnas en fokusering på ett fåtal prioriteringar och en koncentration av resurser. Varje regions unika potential ska tas tillvara för att möta framtida utmaningar. Det ska finnas ett lokalt och regionalt inflytande och ansvar för prioriteringar och resurser.

En programstruktur med åtta regionala strukturfondsprogram bygger vidare på utarbetade samarbeten och resultat från programmen 2007–2013. Strukturfondsprogram som genomförs regionalt bidrar till att skapa ett tydligt ansvar och ägarskap samt en regional förankring av insatserna i programmen och förkortar vägen till projektägaren. Utvärderarna i nuvarande programperiod lyfter fram att ett tydligt regionalt ägande av programmen är viktigt av flera skäl. Det tydliggör att det är regional nivå som har ansvaret för att programmedel används på rätt sätt, att den regionala nivån har kunskapen om regionala behov och att ägandet ger tydlighet åt den strategiska processen som måste till för att samordna insatserna med övrigt utvecklingsarbete i regionerna. Erfarenheter från tre programperioder visar att en väg att nå ambitionerna om ett förenklat genomförande är att bygga på kontinuitet och att skapa förutsättningar för långsiktighet, inte minst vad gäller programgeografi samt förvaltning och kontroll av programmen. Långsiktighet är också viktigt för att programmen och dess satsningar ska nå sina mål, bidra till ett europeiskt mervärde och Europa 2020. Det är viktigt att det sker en kontinuerlig utvärdering och att lärandet bidrar till väl fungerande insatser.

Framtida programbeslut

Regeringen avser att besluta om förslagen till regionala strukturfundsprogram inför att det sedan överlämnas till Europeiska kommissionen.

Regeringen har även denna dag beslutat om att ge i uppdrag till Tillväxtverket, Statens energimyndighet och Verket för innovationssystem (Vinnova) att utarbeta ett förslag till nationellt regionalfundsprogram med tillhörande riktlinjer.

På regeringens vägnar

Annie Lööf

Martin Nykvist

Likalydande till

Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Samtliga samverkansorgan
Skåne läns landsting
Hallands läns landsting
Västra Götalands läns landsting
Gotlands kommun

Kopia till

Riksdagen/näringsutskottet
Riksrevisionen
Statsrådsberedningen/internrevisionen/ST MIN/EU
Justitiedepartementet/EU
Utrikesdepartementet/FIM IA

Försvarsdepartementet/SSK
Socialdepartementet/EIS/PBB
Finansdepartementet/BA EU ochKSÄ KLS
Utbildningsdepartementet/JÄM,IS,F,UH,GV ochUC
Landsbygdsdepartementet/ELT
Miljödepartementet/KL,NM,MM ochI
Näringsdepartementet/ENT, FIN, E, ITP, AS och TE
Kulturdepartementet/KA ochKO
Arbetsmarknadsdepartementet/A,IU,IE och DISK
Förvaltningsavdelningen/RK Ekonomi
Riksgäldskontoret
Ekonomistyrningsverket
Arbetsförmedlingen
Rådet för Europeiska Socialfonden i Sverige
Statens kulturråd
Riksantikvarieämbetet
Riksarkivet
Stiftelsen Svenska Filminstitutet
Konstnärsnämnden
Riksteatern
Kungliga biblioteket
Statens jordbruksverk
Sametinget
Tillväxtverket
Statens Energimyndighet
Verket för innovationssystem
Tillväxtanalys
Post- och telestyrelsen
Trafikverket
Naturvårdsverket
Boverket
Ungdomsstyrelsen
Skolverket
Myndigheten för yrkeshögskolan
Universitet och högskolor
Sveriges kommuner och landsting
Länsstyrelserna
Skåne läns landsting
Västra Götalands läns landsting
Hallands läns landsting
Gotlands kommun
Samverkansorganen
KK-Stiftelsen
Research Institutes of Sweden Holding AB

Almi Företagspartner AB
Stiftelsen Norrlandsfonden
Swedish Incubators & Science Parks

REGERINGEN

Näringsdepartementet

Bilaga till beslut I 5 vid
regeringssammanträde
den 16 maj 2013,
N2013/2493/RT

Riktlinjer för framtagande av förslag till regionala strukturfondsprogram för målet Investeringar i tillväxt och sysselsättning (Europeiska regionala utvecklingsfonden) för programperioden 2014–2020

Innehåll

Strukturfondsprogrammen som en del av regionalt tillväxtarbete	2
Strukturfondsprogrammen inför programperioden 2014–2020	3
Partnerskapsöverenskommelse	3
Framtagande av regionala strukturfondsprogram.....	4
Programmets tematiska inriktning.....	7
1. Stärka forskning och innovation	8
Samverkan och partnerskap för utveckling av globalt attraktiva regionala forsknings- och innovationsmiljöer.....	9
Stärka näringslivets innovations- och konkurrenskraft.....	10
2. Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	12
Bredbandsinfrastruktur.....	12
Öka innovationskraften genom en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet	12
3. Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft.....	13
Marknadskompletterande kapitalförsörjning för en hållbar tillväxt	13
Rådgivning och information med kundfokus	14
Stärka små och medelstora företag på internationella marknader ...	14
Breddat entreprenörskap i hela samhället.....	14
Främja it-användningen i små och medelstora företag.....	15
4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	16

5. Främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar	17
6. Skydda miljön samt främja en hållbar användning av resurser.....	18
7. Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinfrastruktur	18
8. Främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet	20
9. Främja social inkludering och bekämpa fattigdom.....	20
10. Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande	21
Hållbar stadsutveckling	21
Finansiella instrument	22
Hållbar utveckling och horisontella kriterier.....	22
Uppföljning, indikatorer, urvalskriterier och utvärdering	23
Organisationsstruktur för programperioden 2014–2020	25
Finansiering	25
Regelverk för programframtagandet.....	26
Bilaga.....	1
Tematisk koncentration inom regionalfonden	1

Strukturfondsprogrammen som en del av regionalt tillväxtarbete

Målet för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara på ett hållbart sätt. Regeringen för en aktiv förnyelsepolitik som ger människor och företag i alla delar av landet möjligheter att växa och utvecklas av egen kraft. För att främja förutsättningarna för företagande och hållbar tillväxt lokalt och regionalt behövs ett brett förhållningssätt till vad som påverkar näringslivsklimatet förutom de direkta villkoren för näringsliv och företagande.

Det regionala tillväxtarbetet sker i samspel mellan den nationella och den regionala nivån där utgångspunkten är strategier för länens utveckling. Den nationella innovationsstrategin anger en riktning för att stärka det svenska innovationsklimatet till 2020 utifrån ett brett perspektiv på innovation. Ett väl fungerande regionalt tillväxtarbete förutsätter att berörda aktörer i näringsliv, offentlig verksamhet och civilsamhälle involveras i såväl prioriteringar som i utformning och genomförande.

Det finns ett behov av att utveckla samarbete och samordning mellan EU-nivå, makroregional, nationell, regional och lokal nivå för att på

bästa sätt ta tillvara och möjliggöra synergier och undvika dubbelarbete. Regional tillväxtpolitik ställer allt högre krav på ökat gränsöverskridande samarbete och en ökad samverkan med närområdet för en ökad effektivitet och produktivitet och stärkt regional konkurrenskraft. Detta kräver långsiktighet, strategisk planering och ett samlat regionalt ledarskap i det regionala tillväxtarbetet. Det gäller inte minst den strategiska inriktningen på strukturfondsprogrammen och de prioriteringar som görs i genomförandet.

Strukturfondsprogrammen inför programperioden 2014–2020

Inför programperioden 2014–2020 har kommissionen föreslagit en mer strategisk inriktning av sammanhållningspolitiken. Förslaget innebär att sammanhållningspolitiken ska bidra till att uppnå målen i Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla.

Strategin bygger på följande tre prioriteringar som också är tänkta att förstärka varandra:

- Smart tillväxt; utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt; främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- Inkluderande tillväxt (tillväxt för alla); stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Partnerskapsöverenskommelse

Som ett ytterligare led i den strategiska inriktningen ska varje medlemsstat på nationell nivå, för programperioden 2014–2020, träffa en partnerskapsöverenskommelse med kommissionen. I överenskommelsen ska det framgå hur EU2020-målen tillämpas nationellt samt hur fonderna kopplas till nationella reformprogrammet och relevanta landspecifika rekommendationer. Vidare ska det framgå hur de elva tematiska målen i kommissionens förordningsförslag, ska tillämpas på nationell och regional nivå. Kopplingen mellan fondernas uppgifter och målen i Europa 2020-strategin jämte EU:s strategi för Östersjöregionen ska utgöra en grund. Överenskommelsen syftar även till att främja samordning och undvika överlappningar mellan fonderna samt att öka förutsättningarna för samordning med andra EU-program och att öka gränsöverskridande samverkan för att nå gemensamma mål.

Partnerskapsöverenskommelsen ska utarbetas i samverkan med berörda aktörer för en god förankring av prioriteringar och innehåll. Ett svenskt förslag till partnerskapsöverenskommelse är beräknat att överlämnas till kommissionen under hösten 2013.

Arbetet med partnerskapsöverenskommelsen kommer att ske parallellt med framtagandet av förslag till operativa program för fonderna där det konkreta genomförandet ska redovisas.

Framtagande av regionala strukturfondsprogram

Under programperioden 2014–2020 kommer hela Sverige, enligt kommissionens förslag till regelverk, omfattas av strukturfondsmedel inom målet *Investeringar i tillväxt och sysselsättning*.

Regeringen har den 31 januari 2013 beslutat att åtta operativa program för regionalfonden ska genomföras i åtta regionala programområden.

Dessa programområden är: Övre Norrland (Norrbottnens och Västerbottnens län), Mellersta Norrland (Jämtlands och Västernorrlands län), Norra Mellansverige (Dalarnas, Gävleborgs och Värmlands län), Östra Mellansverige (Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands och Östergötlands län), Stockholm (Stockholms län) Västsverige (Västra Götalands och Hallands län), Småland och öarna (Kalmar, Kronobergs, Jönköpings och Gotlands län) respektive Skåne och Blekinge (Skåne och Blekinge län).

Europeiska socialfonden genomförs i ett nationellt program med åtta regionala handlingsplaner enligt samma geografiska indelning i programområden som för regionala program inom Europeiska regionala utvecklingsfonden.

Regeringen har denna dag uppdragit åt Tillväxtverket, Verket för innovationssystem (Vinnova), Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Vetenskapsrådet att ta fram ett förslag till nationellt regionalfondsprogram utifrån de utgångspunkter som framgår av beslutet.

Programframtagandet för sammanhållningspolitiken och EU:s politikområden för landsbygdsutveckling samt havs- och fiskeripolitik, dvs. de olika fondernas program i partnerskapsöverenskommelsen, ska samordnas. I ansvaret för att utarbeta de regionala strukturfondsprogrammen ligger även att samordna arbetet i berörda delar i utarbetandet av det nationella socialfondsprogrammet och dess tillhörande planer, landsbygdsprogrammet och fiskeriprogrammet, med de program som utarbetas inom ramen för målet Territoriellt samarbete samt det nationella regionalfondsprogrammet.

De regionala programmen ska tas fram med utgångspunkt främst i strategier för länens utveckling. Erfarenheter och lärdomar från genomförda utvärderingar ska tillvaratas.

Näringslivets medverkan och engagemang i programarbetet utgör en väsentlig grund för inriktningen och genomförandet av programmen. Tillväxtverket har bl.a. uppgiften att vara ett stöd i programförberedelserna genom att systematiskt gå igenom vilka möjligheter som regelverket för statligt stöd medger.

De regionala strukturfondsprogrammen ska spegla de specifika förutsättningar, styrkeområden och behov som finns i regionerna, bidra till sektorssamordning, samt tydligt visa vilka strategiska val som görs till följd av dessa. Hänsyn ska tas till den potential som kan finnas i form av samarbete med angränsande regioner och länder.

Vid utarbetandet av de regionala strukturfondsprogrammen ska ett brett partnerskap involveras i enlighet med regelverket. Det ska bygga på befintliga partnerskap inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Den lokala nivån, näringslivet, universitet och högskolor samt den sociala ekonomin ska representeras i partnerskapen. Vidare ska representanter för ansvariga på länsstyrelsen för landsbygdsprogrammet och fiskeprogrammet ingå. Programområdena Övre Norrland, Mellersta Norrland och Norra Mellansverige ska särskilt beakta att samernas inflytande tillgodoses.

Det är betydelsefullt att även nationella myndigheter engageras tidigt i framtagandet av programmen. Tillväxtverkets och Regeringskansliets (Näringsdepartementets) arbete för att främja flernivåsamarbete ska tas tillvara och vara en del i programframtagandet.

I programmen ska det tydligt framgå hur samordningen av programframtagandet gått till, ansvarsuppdelning och vilka aktörer som varit delaktiga.

Regeringen avser att under hösten 2013 överlämna förslag till program inom målet Investeringar i tillväxt och sysselsättning till Europeiska kommissionen för godkännande.

Synergier och samordning med andra program

De regionala strukturfondsprogrammen kommer att verka i ett sammanhang där andra europeiska, nationella, regionala och lokala initiativ, planer och program får betydelse för programmets genomförande. En uttalad ambition för strukturfondsprogrammen

perioden 2014–2020 är att arbetet på ett tydligare sätt ska uppfylla målen i EU 2020-strategin och i EU:s strategi för Östersjöregionen.

I utarbetandet av de regionala strukturfondsprogrammen ska framför allt hänsyn tas till strategier för länens utveckling. Hänsyn ska också tas till relevanta lokala, regionala och nationella planer, program, mål och strategier som kan ha betydelse för programmens inriktning och genomförande.

Europeiska planer och program av särskild betydelse för regional konkurrenskraft och sysselsättning och för sammanhållningspolitikens genomförande ska också beaktas där så är relevant. Kommissionens strategiska ramverk för sammanhållningspolitiken och partnerskapsöverenskommelsen, det nationella socialfondsprogrammet, programmen för Europeiskt territoriellt samarbete, Landsbygdsprogrammet, Fiskeriprogrammet och EU:s strategi för Östersjöregionen är centrala. Ytterligare är följande exempel av betydelse i framtagnandet av förslaget: Horisont 2020, COSME, Connecting Europe Facility (CEF) samt Kreativa Europa.

En beskrivning ska göras hur dessa initiativ och program kompletterar de regionala regionalfondsprogrammen. Förslagen till operativa program ska innehålla en beskrivning av hur EU:s strategi för Östersjöregionen har beaktats vid valet av insatser och hur samordning med relevanta program under Europeiskt territoriellt samarbete har säkerställts i respektive programområde.

Medel från olika gemenskapsinstrument och program kan inte medfinansiera samma utarbetade stödberättigande kostnader.

Det är viktigt att säkerställa att synergier kan skapas mellan insatser finansierade av Europeiska regionalfonden och Europeiska socialfonden i genomförande av program och insatser. För att främja och underlätta kombinerade insatser, trots principen om ”en fond ett program”, finns möjlighet att medfinansiera insatser av regionalfondskaraktär inom ett socialfondsprogram med upp till 10 procent av programmedlen och vice versa. Den möjligheten bör undersökas vid framtagnandet av regionalfondsprogrammen. Behovet att komplettera socialfondsinsatser med regionala fondens insatser kan vara lika aktuellt som det motsatta. Det är också viktigt att samordning också sker med landsbygdsprogrammet. Programmen ska tydligt redovisa och beskriva hur samordningen och koordineringen mellan olika program och fonder ska ske i genomförandet.

Enligt förslaget till allmän och generell EU-förordning kan hela insatser eller delar av insatser genomföras utanför programområdet förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. I samband med framtagandet av förslag till program bör övervägas om möjligheten att ge stöd till insatser med stödmottagare belägna i en annan medlemsstat ska användas och hur det i så fall kan uttryckas i programdokumentet. Om möjligheten används ska det också redovisas på vilket sätt interregionala och transnationella insatser förväntas bidra till programmets mål och förväntat resultat på tematiska mål och investeringsprioriteter.

Programmets tematiska inriktning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, utg. omr. 19), aviserat att inriktningen för program finansierade av regionala utvecklingsfonden ska skapa goda förutsättningar för och främja forskning och innovation, grön ekonomi och entreprenörskap. Därtill har regeringen slagit fast att programmen 2014–2020 ska fokuseras mot ett fåtal prioriteringar och resurserna koncentreras vilket ligger i linje med kommande strukturfondsregelverk (se bilaga 1). Hänsyn ska tas till varje regions unika förutsättningar. Inom ramen för innehållet i partnerskapsöverenskommelsen och dessa direktiv ska därför ett urval ske under utformningen av programmen, vilket ska resultera i ett begränsat antal insatsområden per program.

För de regionala strukturfondsprogrammen i Sverige ska

- minst 70 procent av programmet avsätts till de tematiska målen 1-3 och
  - minst 13 procent av programmet avsätts till tematiskt mål 4.
- För resterande medel inom programmet kan som mest tre av de tematiska målen 5–10 väljas. Av dessa tematiska mål bör Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinфраstruktur prioriteras.

Det är dock viktigt att det även mellan och inom dessa områden görs en prioritering av insatser och val av tematiska områden. Regeringen kan komma att justera de inkomna programförslagen utifrån inriktningen och koncentrationen.

Det är viktigt att programmen konstrueras på ett sätt som möjliggör kopplingar och samordningsvinster mellan olika tematiska mål för att uppnå synergier.

Vid val av målen 8–10 är det viktigt att samordning mellan socialfonden och regionalfonden sker i så hög utsträckning som möjligt.

Motiv för valda insatsområden i programmet ska tydligt redovisas och ska ha sin utgångspunkt i de analyser som görs för varje program. Nedan följer regeringens syn på inriktning och prioriteringar för programmen.

1. Stärka forskning och innovation

Utgångspunkten för att stärka forskning och innovationer i regionerna är strategier för länens utveckling. I detta arbete har anknytningen till den nationella innovationsstrategin, dess målsättningar och vision att stärka det svenska innovationsklimatet till 2020 betydelse för den regionala utvecklingskraften. Även regeringens forsknings- och innovationsproposition (prop. 2012/13: 30) innehåller satsningar av betydelse för regionernas utveckling vilka bör beaktas i framtagandet av program för att uppnå synergieffekter. Detsamma gäller för EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020.

Den nationella innovationsstrategin lägger också ett brett perspektiv på innovation som är bredare än det värdeskapande som utgår från forskning och utveckling. Innovationer kan vara nya eller förbättrade varor, tjänster, organisationsätt eller tekniska lösningar, utveckling av design-, affärs- och organisationsmodeller. En stor andel av innovationerna sker löpande i små och medelstora företag. En källa till innovation är också de resultat från forskningen som kan omsättas i nya lösningar och värdeskapande i nya eller befintliga företag.

Den nationella innovationsstrategin betonar betydelsen av synergier mellan regionala strategier, nationell strategi och EU:s tillväxtstrategi. Strategin lyfter tydligt fram den regionala nivåns betydelse i innovationsarbetet och betydelse för att kunna uppnå strategins mål, varav ett är att Sveriges regionala innovationsmiljöer ska vara globalt attraktiva. De regionala innovativa miljöerna kan i högre utsträckning genom smart specialisering, som främjar forsknings- och innovationssamverkan mellan aktörer, internationalisering och ett ökat fokus på företag som vill växa, bidra till en strukturförändring som leder till hållbar tillväxt. På regional nivå spelar universitet och högskolor viktiga roller för utvecklingen. Ett starkt samarbete mellan lärosäten, företag och det omgivande samhället i övrigt ska främjas.

Förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar behöver skapas avseende bl.a. demografisk förändring, hållbar råvaruförsörjning, miljö och klimat samt hållbar tillgång till energi och transporter. Att få fram innovativa lösningar på dessa utmaningar kan bidra till näringslivsutveckling, hållbar tillväxt och nya jobb. Det

regionala tillväxtarbetet ska därför stimulera till miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher som medel för att stärka näringslivets konkurrenskraft. I sammanhanget är det betydelsefullt att främja framväxten av innovativa miljöer med särskilt fokus på små och medelstora företag.

Samverkan och partnerskap för utveckling av globalt attraktiva regionala forsknings- och innovationsmiljöer

Det är angeläget att utvecklingen av regionala forsknings- och innovationsmiljöer i Sverige sker med ett strategiskt förhållningssätt till den internationella utvecklingen. När företagen blir alltmer internationaliserade och beroende av marknadsutveckling i andra länder ökar behovet av strategiskt arbete på regional nivå för att skapa förutsättningar för starka miljöer som har internationell attraktionskraft.

Insatser för att stimulera utvecklingen av konkurrenskraftiga och attraktiva miljöer är viktiga inte minst för små och medelstora företag. Det förutsätter en starkare samverkan och strategiska partnerskap mellan näringslivet, universitet och högskolor, forskningsinstitut och offentlig sektors aktörer samt ett stärkt samspel mellan forskning, innovation och högre utbildning. Strategiska partnerskap skapar förutsättningar för att regionala forsknings- och innovativa miljöer kan bli excellenta attraktiva noder i globala kunskaps- och innovationsnätverk.

Forsknings- och utvecklingsinsatser vars resultat bidrar till att utveckla och tillämpa nya miljöanpassade lösningar som bidrar till hållbar produktion och konsumtion är viktiga. Samtidigt ska dessa insatser bidra till ekonomiskt värdeskapande, nya affärsmöjligheter och kunskapsuppbyggnad.

Öka innovationskraften i näringslivet genom utveckling och tillgängliggörandet av forsknings- och innovationsstrukturForsknings- och innovationsinfrastruktur, exempelvis test- och demonstrationsanläggningar, behöver tillgängliggöras på ett sätt som innebär att dess användning optimeras. Det finns därför behov av samordnade regionala bedömningar för att utveckla befintliga och få till stånd nya anläggningar som aktörer i olika programområden kan nyttja. Det är särskilt viktigt att små och medelstora företag ges möjlighet att ta del av dessa infrastrukturer, eftersom de har begränsade finansiella resurser att bygga egna testanläggningar. En ökad tillgänglighet till excellent forsknings- och innovationsstruktur, påverkar Sveriges attraktionskraft genom att fler företag, entreprenörer och forskare förlägger sin verksamhet i Sverige.

För att stärka samarbetet mellan näringslivet och forskningsaktörer är det viktigt att tydliggöra kedjan med strategiska förberedande insatser som kan göras i syfte att öka deltagandet i EU-program som t.ex. Horisont 2020. Genom att främja insatser som involverar industriforskningsinstituterna eller universitet och högskolor i företagets utveckling kan såväl innovationskraften i näringslivet som tillgängliggörandet av forsknings- och innovationsinfrastrukturen öka.

Stärka näringslivets innovations- och konkurrenskraft

Det finns många aktörer på regional och nationell nivå, såväl inom offentlig sektor som i näringslivet och civilsamhället, som har viktiga roller för att främja Sveriges innovationskraft. Eftersom innovationsprocesser är komplexa, krävs en samsyn som grund för fortsatta gemensamma strategiska och långsiktiga insatser. Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetens, kapital, företag och andra verksamheter är centralt för att möta den ökande internationella konkurrensen. I detta arbete är det bl.a. viktigt med universitetets och högskolors samverkan med det omgivande samhället.

Små- och medelstora företags internationalisering bör stimuleras för att därigenom stärka företagets möjligheter till förnyelse och hållbar tillväxt. Samverkan inom och mellan innovationsmiljöer kan ta många olika former där företagsnätverk och kluster är betydelsefulla. I detta sammanhang är sammankopplingen med forskning och utbildning viktiga inslag. Samverkan mellan innovationsmiljöer i olika medlemsländer kan stärka små och medelstora företags konkurrenskraft och internationalisering.

Affärsmöjligheter skapas för svenska företag i och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster. Det är därför viktigt att främja utvecklingen av små och medelstora företag som vill ställa om till ett hållbart företagande och även ser det som en konkurrensfördel.

En särskild potential för hållbar tillväxt och förnyelse i den regionala ekonomin finns i kopplingen mellan olika branscher, kluster och kunskapsområden. Det är därför viktigt att utveckla samarbete över regiongränser och branscher utifrån omvärlds- och branschanalyser bl.a. eftersom kopplingen mellan branscher, kluster och kunskapsområden både är regionala, nationella och internationella. En sådan samverkan kan främjas inom och mellan branscher, kluster samt i olika värdekedjor. Att skapa mötesplatser, exempelvis i form av företagsnätverk eller kluster, är därför betydelsefullt och kan få förutsättningar att bli attraktiva noder i

globala kunskaps- och innovationsnätverk och plattformar. Insatser för entreprenörskap och utveckling av små och medelstora företag är också betydelsefulla för dessa miljöer, såväl som aktiviteter som kan stimulera tidiga innovationsprocesser.

Det är betydelsefullt att kunna utveckla olika typer av systemlösningar där företag, regioner, kommuner och andra aktörer är med utifrån sina kompetenser. Att främja samverkan och ett utbyte av erfarenheter avseende innovationsupphandling kan bidra till att utveckla ett innovativt företagande och en miljödriven näringslivsutveckling samt innovativa offentliga verksamheter.

Samordning av insatser mellan aktörer på kommunal, regional och nationell nivå behöver utvecklas för att främja utvecklingen av en hemmamarknad för bl.a. företag som arbetar med hållbara varor och tjänster. Samarbeten mellan olika klustersatsningar kan bidra till ökad innovation i näringslivet.

Kontinuerlig kompetensutveckling är grundläggande för att företags effektivisering och förmåga att möta konkurrensen på olika marknader. Kompetensutveckling kan vidare ge förutsättningar för att ta tillvara på resultat av relevant forskning och omsätta det i produktionen, men kan också behövas för att matcha investeringar som görs i företag i ny teknik. För att säkerställa tillgången till arbetskraft med rätt kompetens är det viktigt att de regionala programmen samarbetar med den Europeiska socialfonden i frågor som rör kompetensutveckling.

Följande bör prioriteras:

- Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och kluster genom att stärka samspelet mellan forskning, innovation och högre utbildning samt stärka samarbete och strategiska partnerskap mellan företag, lärosäten, industriforskningsinstitut och andra samhällsaktörer.
- Utveckling, tillgängliggörandet och tillskapande av forsknings- och innovationsinfrastruktur för att öka innovations- och konkurrenskraften i företagen, inte minst i små och medelstora företag.
- Stärka framför allt företagens deltagande i nationella program och andra EU-program för konkurrenskraft och hållbar tillväxt genom strategiska insatser, samt stärkande av synergier mellan dessa program.
- Främja insatser utifrån behov och utmaningar som sammanlänkar entreprenörskaps- och innovationsinsatser.

- Utifrån de globala samhällsutmaningarna bidra till hållbar näringslivsutveckling, inkl. stimulera till miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher.
- Att främja samverkan och ett utbyte av erfarenheter avseende innovationsupphandling.

2. Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik

Bredbandsinfrastruktur

Det är viktigt att svenska företag och hushåll i alla delar av landet kan dra nytta av de möjligheter som tillgång till bredband med hög överföringskapacitet ger så att arbetsmetoder kan effektiviseras och nya tjänster och affärsmodeller kan utvecklas.

Tillgång till bredbandsinfrastruktur är centralt för att kunna bo och driva företag i hela landet samt för att tillhandahålla och ta del av god samhällsservice samt hantera globala samhälleliga utmaningar. Det är först och främst marknadens uppgift att göra investeringar i infrastruktur. I svenska gles- och landsbygder saknas i vissa områden incitament för marknaden att göra de nödvändiga investeringarna. Prioritet bör ges till bredband med hög överföringskapacitet i områden där kommersiella förutsättningar för utbyggnad av bredband saknas. Förutsättningar för investeringar kan dock förändras över tid.

Öka innovationskraften genom en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet

It kan fungera som motor för att utveckla nya processer, produkter och tjänster. Det är därför betydelsefullt att utveckla och främja efterfrågan på it-tillämpningar för offentlig sektor för att hantera bl.a. samhällsutmaningar som klimat-, miljö- och energifrågor. It skapar nya möjligheter för utveckling och innovation av den offentliga förvaltningen och bidrar till att förenkla samverkan inom den offentliga sektorn. Därtill uppstår nya möjligheter för digital samverkan mellan den offentliga sektorn och näringslivet.

Fler digitala tjänster kan bidra till att förenkla vardagen för privatpersoner och företag. Kommuner och landsting tillhandahåller en stor del av den service som privatpersoner och företag efterfrågar, men samtidigt är det få kommuner och landsting som själva har förutsättningar att driva utvecklingen av it-tillämpningar. Lösningen för att skapa utrymme för utvecklingen är samverkan mellan stat, kommuner, landsting och näringslivet. Detta kan åstadkommas t.ex.

genom att offentlig sektor tillhandahåller information och digitala tjänster i standardiserade format, vilket ger möjlighet för företag och organisationer att använda informationen och tjänsterna för utveckling av egna tjänster. Dessa tjänster kan komplettera offentliga sektorns utbud av tjänster och tillgodose de skilda behov som finns i samhället. De ska således förenkla vardagen för alla. Det kan bland annat göra att marginaliserade grupper och personer med funktionsnedsättning kan få bättre tillgång till offentlig service. Alla som vill ska kunna använda de möjligheter som digitaliseringen ger. De insatser som idag görs för att öka digitala delaktigheten sker på lokal och regional nivå.

Följande bör prioriteras:

- Insatser för utbyggnad av bredband där privata investeringar är otillräckliga och marknaden inte bedömer det vara lönsamt att bygga ut i tillräcklig omfattning.
- Offentliga sektorns information och digitala tjänster ska användas för att främja innovationer.
- Insatser som främjar digital delaktighet så att digitala tjänster och produkter kan användas oavsett personliga förutsättningar.

3. Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft

Ett bra näringsklimat underlättar och ökar intresset för att starta, driva och utveckla framgångsrika företag, vilket är av avgörande betydelse för jobb, välfärd och en hållbar regional tillväxt. Goda regionala förutsättningar för näringslivet stärker regionernas utvecklingskraft och attraktivitet. För ökat genomslag av insatserna är det viktigt med fokuserade insatser utifrån regionala förutsättningar, att samverka över programgränser, att kombinera entreprenörskaps- och innovationsåtgärder och att stötta företag med tillväxtpotential.

Marknadskompletterande kapitalförsörjning för en hållbar tillväxt

En väl fungerande kapitalförsörjning är avgörande för start och utveckling av företag. Företags behov av externt kapital ska i första hand tillgodoses på den privata marknaden, men det finns områden där det kan finnas skäl till marknadskompletterande finansiering, bl.a. i tidiga utvecklingsskeden. De riskkapitalfondprojekt som genomförs inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen perioden 2007–2013 och som syftar till att öka det regionala utbudet av ägarkapital har mött stor efterfrågan. Riskkapitalprojekt med inriktning ägarkapital bör även fortsättningsvis genomföras enligt metodiken direktinvesteringar tillsammans med privat kapital med bas i de åtta regionala programmen för att bl.a. stimulera privat kapital att investera i tidiga faser. Det är av bl.a. kontinuitets- och effektivitetsskäl eftersträvansvärt att denna så kallade samfinansieringsmodell förvaltas i en enhetlig struktur. Insatser

för förbättrad regional kapitalförsörjning kan omfatta även andra finansiella instrument än ägarkapital.

Rådgivning och information med kundfokus

För många företagare kan tillgång till rådgivning och information ha stor betydelse för beslut om att starta eller utveckla verksamheten. Den innovations- och affärsrådgivning som finansieras med offentliga medel bör utgå från entreprenörens och företagets behov, vara marknadskompletterande, kostnadseffektiv och anpassad till regionala förutsättningar. För att tillgodose olika behov av rådgivning, med hög relevans för mottagarna, är det angeläget att stimulera valfrihet och mångfald. Detta kan göras genom en fortsatt utveckling av kundvalssystem och upphandling av specialiserad rådgivning, genom checkar, mentorskap, m.m. Det är också angeläget att öka samspelet och samverkan mellan rådgivningsaktörer på regional nivå för att bättre möta entreprenörernas behov och öka effektiviteten i systemet. Väl utvecklade myndighetsgemensamma servicefunktioner är också ett viktigt område, som kan underlätta för företagare att ta del av information och rådgivning.

Stärka små och medelstora företag på internationella marknader

Även om Sverige har en omfattande export har svenska små och medelstora företag en relativt låg internationaliseringsgrad. Samtidigt är den svenska marknaden begränsad och konkurrensen allt mer global. Små och medelstora företag som går samman regionalt i affärsdrivna nätverk får ökad internationell exponering och större möjligheter att finna nya samarbetspartner att kunna dela risker och kostnader med för utveckling av produkter och tjänster på nya marknader. Det är angeläget att bidra till att utveckla små och medelstora företags vilja och förmåga till internationalisering, bl.a. genom att ta tillvara möjligheterna i EU:s strategi för Östersjöregionen, i det nordiska samarbetet och inom EU:s inre marknad samt potentialen i nya tillväxtmarknader. I detta sammanhang är det viktigt med samordning mellan olika aktörer på olika nivåer för att dra nytta av varandras kompetenser, samordna resurser och effektivisera genomförandet.

Breddat entreprenörskap i hela samhället

Samverkan, kompetensförsörjning och kompetensutveckling är avgörande för företags konkurrenskraft. Frågorna blir allt mer relevanta i takt med att kunskapsinnehållet i produktion och konkurrensen om kompetent arbetskraft ökar. För att öka företagandet och höja kommersialiseringsgraden bör dels den entreprenöriella kompetensen i befolkningen stärkas, dels kompetensutveckling och livslångt lärande

främjas. Att bibehålla och stärka innovativa miljöer är viktigt inte minst för små och medelstora företags utveckling. I detta sammanhang kan bl.a. nätverkande och ett tvärsektoriellt arbete som involverar olika kompetenser och branscher främjas. För att stärka entreprenörskap, företagande och växande företag är det viktigt att ta tillvara synergier mellan socialfondens och regionalfondens insatser, inte minst vad gäller kompetensutveckling och kompetensmobilitet.

Insatser för entreprenörskap bör även omfatta alternativa affärsmodeller, såsom t.ex. samhällsentreprenörskap och social innovation, och fokusera på att öka mångfalden bland företagare och företag. Genom att bättre möta behoven hos t.ex. kvinnor, unga personer, personer verksamma i nya branscher eller med nya affärsmodeller och att bättre anpassa åtgärderna till sociala förändringar är det möjligt att ta tillvara på outnyttjad tillväxtpotential. Samtidigt kan man på detta sätt öka diversifieringen i näringslivet, liksom den sociala och miljömässiga hållbarheten och resurseffektiviteten. Med sin tvärsektoriella karaktär kan medfinansiering från socialfonden dessutom vara möjlig.

Främja it-användningen i små och medelstora företag

Med tanke på den betydelse som it har för produktivitetstillväxten i näringslivet bör insatser ske som syftar till att främja småföretagens it-användning. Genom att främja användningen av affärsinriktad it-användning i småföretag ökar förutsättningarna för småföretagens innovativa förmåga.

För att öka effektiviteten i genomförandet av it-relaterade åtgärder bör lokala och regionala aktörer samverka för att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Följande bör prioriteras:

- Stödja insatser som syftar till ökat entreprenörskap, företagande och tillväxt i företag.
- Stödja företagens kapitalförsörjning där marknaden inte fungerar tillfredsställande, bl.a. i tidiga utvecklingsskedan och vid kommersialisering av innovativa affärsidéer.
- Stimulera ökat inslag av kundanpassning och ökad kompetens i rådgivningsledet vid såväl start som utveckling av befintlig verksamhet.
- Stimulera företag att arbeta med kompetensutveckling och samverka med andra företag, branscher och aktörer.
- Stimulera och stärka små och medelstora företags vilja och förmåga till internationalisering.
- Främja utveckling av entreprenöriella kompetenser, särskilt inom utbildningssystemet.

- Stödja utveckling av verktyg för att tillhandahålla riktad information.
- Främja insatser som ökar mångfalden bland företagare och bejakar olika affärsmodeller och företagsformer.
- Främja it-användningen i små och medelstora företag.

4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer

Energibesparande och teknikutvecklande insatser är viktiga åtgärder för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Att främja en effektivare energianvändning och utsläppssnål teknik i alla dess led är viktigt.

Stöd till små och medelstora företags investeringar i syfte att öka företagets energieffektivitet har en positiv inverkan på miljön och bidrar till ett ökat energimedvetande i företaget. Rutiner förtydligas och drifts- och underhållskostnaderna minskar, liksom energikostnaderna.

Samverkan mellan aktörer kan ge utväxling i form av delade erfarenheter, synergier mellan projekt eller aktiviteter och en större kritisk massa. Nätverk, kluster och inkubatorer för särskilt små och medelstora företag som vill arbeta med energieffektivisering kan vara ett effektivt stöd för att få företag att arbeta med och implementera energieffektiviserande åtgärder. Vidare kan samverkan mellan aktörer stötta kommersialiseringsidéer i tidiga skeden.

Det finns även ett behov av ökad samverkan mellan offentliga aktörer när arbetsmarknadsregionerna växer och boende och resande färdas över kommun- och länsgränser. Det är därför viktigt med strategier och planer för att en uthållig och energieffektiv samhällsplanering lokalt och regionalt som gynnar energibesparing och icke fossil energi, t.ex. transportsnål planering och strategier för distribution och produktion av el och värme både inom en kommun eller regionalt. Strategierna kan kompletteras med åtgärder som t.ex. syftar till att främja användning och utveckling av icke-fossila drivmedel, effektivisering genom ökad automatisering och användandet av kommunikationsteknik i transportsystemen och elektrifiering av kollektivtrafik samt elektrifiering av vägtransporter.

Upphandling är ett effektivt redskap för att uppnå energibesparingar och utveckla energieffektiva produkter och tjänster. Upphandling kan genomföras i syfte att stimulera energieffektivisering i byggnader.

Ny teknik och nya tjänster kan främjas genom finansiering av demonstrationsanläggningar och testverksamhet. Dessa typer av insatser bör samordnas med det nationella programmet.

Vidare är det viktigt att stödja insatser som handlar om att ta fram verktyg som underlättar för uppföljning av resultaten av genomförda insatser. Det kan t.ex. handla om analyser av system för inrapportering av data, it-verktyg för att ta fram jämförbara nyckeltal för energianvändning mellan kommuner och regioner samt investeringbehov till följd av att vissa produkter fasas ut från marknaden p.g.a. EU:s ekodesigndirektiv¹.

Följande bör prioriteras:

- Främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i små och medelstora företag.
- Stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer, privata och offentliga byggnader och inom bostadssektorn.
- Utveckla och implementera system med smarta låg- och mellanspänningsnät.
- Främja forskning, innovation och anammandet av teknik med låga koldioxidutsläpp.

5. Främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar

Detta tematiska mål knyter an till insatser för att främja en anpassning av samhället genom riskförebyggande åtgärder och riskhantering då det gäller negativa effekter av klimatförändringar. Det kan handla om utveckling av strategier och handlingsplaner för anpassning till klimatförändringar och av planer för riskförebyggande och riskhantering på nationell, regional och lokal nivå samt för uppbyggnad av en kunskapsbas, observationskapacitet och mekanismer för informationsutbyte. Vidare kan det avse utveckling av verktyg för- och ökade investeringar i katastrofhanteringssystem, samt förebyggande åtgärder för att förbättra katastroftålighet och hantering av naturliga risker. Här rör det sig om bl.a. väderrelaterade risker och geofysiska risker. Insatser kan även handla om att minska risker för näringslivet. Många effekter av klimatförändringarna hör samman med förändrade nederbördscykler med inverkan på vattenflöden och konsekvenser i form av översvämningar och ökat näringsläckage till vattendrag och hav. Dessa utmaningar kan inte mötas isolerat utan det måste ske i samverkan med andra länder, i synnerhet inom Östersjöregionen. Det är viktigt att insatser på regional nivå samordnas med nationella insatser för att bl.a. undvika dubbelarbete.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter.

6. Skydda miljön samt främja en hållbar användning av resurser

Natur- och kulturmiljöer och kultur har betydelse för regioners utveckling och attraktionskraft. Inom detta område kan näringslivsbasen breddas bl.a. genom att tillvarata naturmiljöer, kultur och besöksnäring samt de kulturella och kreativa näringarna. Attraktiva livsmiljöer skapar goda förutsättningar för smart, hållbar och inkluderande tillväxt både på landsbygden och i städer. Insatser är även viktiga för att främja hållbar stadsutveckling genom dränering, åtgärder för markuppluckring, sanering av förorenade områden och återställande av kulturell infrastruktur. Eftersom många urbana miljölösningar efterfrågas internationellt finns det en betydande kommersiell potential i utveckling av urbana miljösystem, också i mindre städer och tätorter. Hållbara städer och tätorter kan fungera som testbäddar och demonstratorer för goda systemlösningar.

Genom samverkan mellan natur, kultur samt kulturarv och regionens näringsliv kan det skapas goda förutsättningar för innovativa och attraktiva miljöer. Det finns också en potential att hämta i en ökad samverkan med andra länder runt Östersjön för att öka regionens och de havsnära områdenas attraktionskraft. Naturskydd och kulturmiljöer kan vara positivt för utveckling av turism, framför allt natur- och kulturturism, för besöksnäring och för konferensverksamhet och därmed ha betydelse för regional och lokal näringslivsutveckling. Här kan samverkan mellan berörda myndigheter och länsföreträdare utvecklas. Detta gäller även samordningen mellan olika planer och strategier på regional- och lokal nivå.

7. Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinфраstruktur

God tillgänglighet genom ett väl fungerande transportsystem är av stor strategisk betydelse för många regioner. Det är centralt för att uppnå utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. För glesbefolkade regioner kan satsningar på transportsystemet, t.ex. investeringar i infrastruktur vara avgörande för näringsliv, arbetsmarknad och livsmiljö.

Stöd till hållbara transporter genom strukturfonderna bör användas till åtgärder som stärker näringslivet och arbetsmarknaden och som bidrar till attraktiva livs- och boendemiljöer. Vidare bör insatserna understödja innovativ, hållbar och tillväxtorienterad utveckling av transportsystemet. Ett fokus bör vara förbättrad tillgänglighet vilket bidrar till regionförstoring, regionintegrering och regionförtätning. Större och bättre integrerade funktionella regioner förbättrar förutsättningarna för en mer differentierad arbetsmarknad och en förbättrad matchning mellan

tillgång och efterfrågan på rätt utbildad arbetskraft, men stärker även regionernas attraktionskraft. Det är också viktigt att främja en god interregional tillgänglighet för att knyta samman olika funktionella regioner.

För att förbättra tillgängligheten finns det behov av stärkt samordning mellan nationell, regional och lokal nivå samt mellan olika sektorsområden inom dessa nivåer. Utvecklingen av transportsystemet bör exempelvis i ökad utsträckning samordnas med planering av markanvändning, bostadsförsörjning och övrig samhällsplanering samt regionalt tillväxtarbete, näringslivsutveckling, m.m. Det är också viktigt att infrastrukturåtgärder där det är relevant beaktar nationell plan och länsplaner för transportinfrastruktur. Detta för att nå största möjliga nytta av de åtgärder som genomförs.

En annan viktig aspekt är utvecklingen av gränsöverskridande transportsystem. En del i EU-samarbetet är det transeuropeiska nätverket för transporter (TEN-T), med tanken att väl utbyggd infrastruktur ska ge medborgare i unionen, ekonomiska aktörer samt regionala och lokala samhällen bättre förutsättningar att använda fördelarna med ett EU utan inre gränser. Genom att öka den internationella tillgängligheten ges också tillgång till större marknader.

Fyrstegsprincipen bör vara vägledande, vilket innebär att användningen av befintligt transportsystem bör optimeras före nybyggnation, det vill säga att med utgångspunkt i befintlig infrastruktur hitta den mest effektiva metoden för att få ut mesta möjliga kapacitet och kvalitet. Ett väl fungerande transportsystem nyttjar på ett effektivt sätt alla trafikslag, varför ett trafikslagsövergripande synsätt är angeläget. För att uppnå ett långsiktigt hållbart transportsystem är bl.a. en ökad användning av kollektiva färdmedel nödvändigt, liksom förbättrade förutsättningar för förflyttningar till fots och med cykel där det är möjligt.

Följande bör prioriteras:

- Stärkt näringsliv och arbetsmarknad samt attraktivare livsmiljöer genom bl.a. förbättrad tillgänglighet med hållbar regionförstoring, regionintegrering och regionförtätning.
- Främja en god interregional tillgänglighet för att knyta samman olika funktionella regioner.
- Främja gränsöverskridande transportsystem samt nationellt transportsystem som omfattas av TEN-T.
- Åtgärder för att uppnå ett hållbart transportsystem bl.a. genom kollektiva färdmedel liksom förbättrade förutsättningar för cykeltrafik och fotgängare.
- Stärkt samordning mellan nationell, regional och lokal nivå och mellan olika sektorsområden vad gäller planering av

- markanvändning, bostadsförsörjning och övrig samhällsplanering samt regionalt tillväxtarbete, näringslivsutveckling, m.m.
- Det är viktigt att infrastrukturåtgärder, där det är relevant, beaktar nationell plan och länsplaner för transportinfrastruktur.
  - Ett angreppssätt där fyrstegsprincipen är vägledande bör användas.

8. Främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet

Tillgången på arbetskraft med rätt kompetens är en förutsättning för att utveckling av näringsliv och annan verksamhet inte ska hämmas. Det livslånga lärandets betydelse ökar genom den ständiga förnyelse process som samhället genomgår. Kontinuerlig kompetensutveckling och ett livslångt lärande blir allt viktigare för att förse företag och organisationer med den kompetens de behöver. För att optimera kompetensförsörjningen behöver matchningen mellan utbud och efterfrågan utvecklas.

Den grundläggande gymnasiala yrkesutbildningens utbud och innehåll behöver bättre matchas mot de regionala behoven på arbetsmarknaden. Inom flera sektorer på arbetsmarknaden är den enskilda kommunen en för liten enhet för att tillhandahålla yrkesutbildning av hög kvalitet. Ökad regional samverkan är därför viktig.

Ofta finns både arbetskraftsbrist och arbetslöshet på samma arbetsmarknader. Regionförstoring genom förbättrade kommunikationer och pendling ökar möjligheterna att hitta rätt kompetens till varje jobb. Matchningen på arbetsmarknaden underlättas på så sätt av större arbetsmarknader. Det finns en gränsöverskridande rörlighet av arbetskraft mellan EU-länder i synnerhet med angränsande länder i Östersjöområdet som i detta sammanhang är viktigt att beakta.

Viktiga insatser för att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet är kompetensutveckling, mentorskap och coachning. Det innefattar också stöd och utveckling av företagsinkubatorer, särskilt på områden med tillväxtpotentialer.

9. Främja social inkludering och bekämpa fattigdom

Insatser inom social ekonomi och social innovation handlar om att lyfta ungdomar och nyanlända. Att testa och utveckla innovativa sociala och samhällsrelaterade lösningar är viktigt. Insatser bör också prioriteras för att stärka tillgången till lokal och kommersiell service i glest befolkade- och landsbygdsområden. Detta kan exempelvis ske genom lokala utvecklingsinitiativ som handlar om att planera för och testa nya innovativa hållbara servicelösningar. I utsatta stadsdelar kan

regionalfondens insatser för fysisk och ekonomisk förnyelse komplettera socialfondens insatser för social inkludering av marginaliserade grupper i samhället.

10. Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande

Utbildningssystemet och tillgång till kompetensutvecklande insatser för anställda och arbetslösa, som ett led i det livslånga lärandet, är av avgörande betydelse för den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen på lång sikt. För att underlätta ungdomars etablering på arbetsmarknaden och säkerställa näringslivets konkurrenskraft behöver särskilt matchningen mellan arbetsmarknadens behov och utbildningens innehåll och utbud förbättras. Arbetsökande matchas till lärlingsplatser utifrån företagets rekryteringsbehov genom samverkan på lokal och regional nivå mellan näringsliv, företrädare för utbildningssektorn, fackliga organisationer, Arbetsförmedlingen och kommunen. Genom att utveckla en strukturerad samverkan ökar t.ex. ungdomars chanser till jobb efter avslutad lärlingsutbildning. Regionalfonden ska ha möjlighet att finansiera utbildningsinfrastruktur, även för att stärka matchningen mellan utbud och efterfrågan på de regionala arbetsmarknaderna. De regionala kompetensplattformarna har en viktig roll i detta sammanhang.

Hållbar stadsutveckling

En tilltagande urbanisering ställer såväl miljömässiga som sociala och ekonomiska krav på en hållbar stadsutveckling. Detta innebär behov av att utveckla sektorsövergripande lösningar. Att nyttja den potential och de samordningsvinster som kan uppstå genom en god samverkan mellan sektorsområden samt mellan stadsregionerna, deras omland och övriga delar av landet är därför viktigt.

Städerna ska fungera som tillväxtmotorer i sina regionala omland. Arbetet för en hållbar stadsutveckling behöver även kopplas samman med de möjligheter som klimat-, miljö- och energiutmaningarna kan ge. Städernas sociala sammanhållning är av stor betydelse för en hållbar stadsutveckling. Arbetet för en positiv socioekonomisk utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap och boendesegregation är därför viktigt. I detta sammanhang kan kulturen spela en stor roll.

Minst 5 procent av de totala medlen från regionalfonden på nationell nivå ska fördelas till insatser för hållbar stadsutveckling. Insatserna ska definieras och motiveras för varje programområde och bygga på sektorsövergripande integrerade planer och strategier och vara framtagna av regionala och lokala aktörer för ett visst geografiskt område.

Sektorsövergripande integrerade planer och strategier är ett sätt att samla sammanlänkande utmaningar som t.ex. integration på arbetsmarknaden, social inkludering, rumslig segregation, miljö och klimatförändringar som påverkar vissa urbana områden. Ett lokalt inflytande ska säkerställas i urvalet av insatser. Ett förslag på upplägg för arbetet med sektorsövergripande integrerade planer och strategier ska tas fram i dialog med Boverket och Tillväxtverket.

I de program där hållbar stadsutveckling prioriteras ska det omfatta ett insatsområde..

I uppdraget att lämna förslag till ett nationellt regionalfondsprogram ska Boverket och Naturvårdsverket bistå Tillväxtverket i att utarbeta förslag om nationellt stöd för de regionala strukturfondsprogrammen genom att erbjuda kunskapsutveckling, främja lärande och erfarenhetsutbyte om hållbar stadsutveckling. Det nationella programmet bör främja erfarenhetsutbyte mellan olika stadstyper och stadsregioner tillsammans med olika nationella och internationella institut. Programmet bör också inom detta område verka för fondöverskridande samverkan mellan t.ex. socialfond och regionalfond.

Finansiella instrument

Vid prioritering av kapitalförsörjningsinsatser ska erfarenheter beaktas avseende de s.k. fondprojekten som genomförts under programperioden 2007–2013. Kunskaper och erfarenheter ska också tillvaratas från följeforskning och utvärdering på området. Det är viktigt att beakta långsiktigheten i denna typ av insatser. Vid prioritering av medel ska även resultatet av den förhandsbedömning av finansiella instrument som Tillväxtverket har uppdraget att ta fram beaktas.

Hållbar utveckling och horisontella kriterier

I alla faser av framtagande och genomförande av de regionala strukturfondsprogrammen och insatser inom programmen ska samtliga dimensioner av hållbar utveckling beaktas dvs. den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga dimensionen. En helhetssyn och ett långsiktigt perspektiv i arbetet bidrar till en hållbar utveckling i regionen. För att åstadkomma detta är det viktigt att kompetens om hållbar utveckling och horisontella kriterier finns med såväl då programmen utarbetas som när de genomförs. Särskilt fokus ska sättas på de horisontella kriterierna jämställdhet mellan kvinnor och män, mångfald och integration samt en bättre miljö.

Jämställdhet ska främjas och ett jämställdhetsperspektiv integreras i förberedelser och genomförande av alla program.

Uppföljning, indikatorer, urvalskriterier och utvärdering

Systematisk uppföljning och utvärdering ska vara en del av arbetet med såväl genomförandet av den europeiska sammanhållningspolitiken som den regionala tillväxtpolitiken. Det övergripande syftet är att bidra till lärande och att förbättra kvaliteten i hela programcykeln, från programplanering och genomförande av projekt till implementering i reguljär verksamhet. Utvärderingarna ska förändra, förbättra och förstärka den regionala tillväxtpolitiken genom att goda idéer, erfarenheter och kunskaper sprids.

Strukturfondsprogrammen finansierade av regionalfonden under målet Investeringar för tillväxt och sysselsättning kommer att följas upp och utvärderas löpande. Uppföljningar och utvärderingar har något olika karaktär och tjänar olika syften i olika faser. Under programperioden är det viktigt att noggrant förbereda utvärderingarna redan vid planeringen av programmen. En grundläggande del i detta förberedelsearbete är att skapa goda rutiner för uppföljning och utvärdering. I detta arbete ingår bl.a. ändamålsenliga indikatorer och ett smidigt ärende- och uppföljningssystem men också att skapa rutiner för insamling av de data som är nödvändiga för utvärdering av insatsernas långsiktiga effekter på hållbar tillväxt och sysselsättning.

För att säkerställa god kvalitet i genomförande och goda resultat i programmen behöver det finnas ett tydligt sammanhållet system där projekturval, indikatorer, utvärdering, följeforskning och lärande hänger ihop. Tillväxtverket har ett samlat ansvar för att se till att säkerställa detta för samtliga regionalfondsprogram inom målet för investeringar i tillväxt och sysselsättning i Sverige. Indikatorer samt urvalskriterier ska tas fram av Tillväxtverket i nära dialog med ansvariga för programframtagandet.

Vid utarbetandet av programmen ska uppföljningsbara mål identifieras, och till dessa mål ska väl definierade urvalskriterier och indikatorer kopplas. System för insamling av kvalitetssäkrad data över indikatorer måste finnas. Detta är en förutsättning för ett väl fungerande uppföljnings- och utvärderingssystem. En central del av uppdraget är att utveckla utvärderingsmetoder så att det blir möjligt att följa de långsiktiga effekterna på hållbar tillväxt och sysselsättning av de insatser som genomförts. I detta ingår att förbättra möjligheterna att på ett systematiskt sätt kunna jämföra olika program och insatser.

Utvärderingsarbetet under programgenomförandet ska utföras av oberoende part och ska präglas av metoder för följeforskning och teoridriven utvärdering. Teoridriven utvärdering innebär utvärdering av såväl process som resultat och effekter på kort och lång sikt liksom av möjlig implementering i reguljär verksamhet. En viktig förutsättning för detta är att berörda parter i programgenomförandet drar lärdomar av programmets insatser genom att följa utvärderingarna och ta del av utvärderingsresultaten. Slutförda utvärderingar ska i linje med Kommissionens direktiv publiceras för att kunna nå alla berörda av programmet men också för att skapa ett vidare lärande och inspiration.

Utvärderingsarbetet ska på ett tydligt sätt knytas till gemensamma processtöd, utvärdering och plattformar för lärande och kunskapsutbyte. Utformning och upplägg av sådana ska tas fram enligt direktiv för nationellt program.

Det är viktigt att det sker en samordning med ansvariga för utvärderingsarbetet för de andra fonderna för att kunna skapa en bild över fondernas sammantagna bidrag till strukturförändringar för smart och hållbar tillväxt för alla.

Förhandsutvärderingen

Under programframtagandet kommer en extern utvärderare att följa arbetet. För samtliga regionala strukturfondsprogram har Tillväxtanalys fått regeringens uppdrag att göra förhandsutvärderingar (s.k. ex ante utvärderingar). För att utvärderaren ska kunna fullgöra sin uppgift ska utvärderaren ges löpande tillgång till material. Utvärderaren ska i sin tur utforma en tidplan för arbete och delrapportering som är väl anpassad till processen för programframtagandet. Förhandsutvärderingen ska bifogas vid inlämnandet av förslag till regionalt strukturfondsprogram till Europeiska kommissionen.

Miljökonsekvensbedömning

För varje programdokument skall en miljökonsekvensbedömning (en s.k. Strategic Environmental Assessment) genomföras av en utvärderare utifrån bestämmelser i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. Tillväxtverket ansvarar i enlighet med Regeringens beslut den 31 januari för att en miljökonsekvensbedömning genomförs. Genomförandet av miljökonsekvensbedömningen ska ske i samråd med Naturvårdsverket.

Miljökonsekvensrapporten ska bifogas vid inlämnandet av förslag till regionala strukturfondsprogram till Europeiska kommissionen.

Organisationsstruktur för programperioden 2014–2020

Avsnitten i programmen om myndigheter och ansvariga för förvaltning, kontroll och revision och partnerskap samt avsnittet om minskning av administrativa bördan för stödmottagare kommer för de åtta regionala programmen att tas fram av Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och Tillväxtverket.

Organisationen för de åtta regionala programmen består huvudsakligen av en förvaltande myndighet, en övervakningskommitté och åtta strukturfondspartnerskap. Förvaltande myndighet ansvarar för utbetalning av medel till projektägare och ska utföra attesterande myndighets uppgifter.

Förvaltande och attesterande myndighet

Programkontoren inom Tillväxtverket och Rådet för Europeiska Socialfonden i Sverige, ska fortsatt vara lokaliserade till samma orter i varje programområde som i innevarande period.

Revisionsmyndighet

Revisionsmyndighet med EU-styrda befogenheter för de åtta regionala programmen avses vara Ekonomistyrningsverket.

Övervakningskommitté

En gemensam övervakningskommitté med EU-styrda befogenheter avses inrättas för de åtta regionala strukturfondsprogrammen samt det nationella strukturfondsprogrammet.

Regionala strukturfondspartnerskap

Det regionala inflyandet ska även programperioden 2014–2020 säkras genom åtta strukturfondspartnerskap med uppgifter som följer av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap.

Finansiering

Enligt förslaget till allmän förordning ska medfinansieringen från regionalfonden anges som andel av den offentliga medfinansieringen eller av den totala medfinansieringen. Sverige kommer att redovisa den totala medfinansieringen, där även den privata sektorns utgifter ska ingå, i redovisningen gentemot EU-kommissionen. I samband med programframtagandet ska möjligheter till privat medfinansiering

undersökas inom gjorda prioriteringar. En utgångspunkt är att den privata medfinansieringen ska öka i jämförelse med programperioden 2007–2013.

Medfinansiering i form av statliga offentliga medel ska rymmas inom befintliga budgetramar på central, regional och lokal nivå. Anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt kan medfinansiera programmen.

Finansieringstabeller ska tas fram och utformas i enlighet med EU-regelverket. Vid omräkning från euro till svenska kronor skall växelkursen som anges i förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s strukturfonder tillämpas.

För programmet som helhet får inte medfinansieringsgraden av EU-medel från regionalfonden överstiga 50 procent. Medfinansieringsgraden av EU-medel från regionalfonden för ett insatsområde kan inte heller överstiga 50 procent. Stödet från regionalfonden för varje insatsområde får inte understiga 20 procent av de stödberättigande offentliga utgifterna.

Regionalfondsmedel till tekniskt stöd ska utgöra fyra procent av regionalfondsprogrammets totala tilldelning.

Av regionalfondsprogrammets totala budget avsätts 7 procent till en resultatreserv som kommer att fördelas ut under 2019 utifrån hur programmen presterat utifrån vissa på förhand definierade indikatorer.

Regelverk för programframtagandet

Det regionala strukturfondsprogrammet ska överensstämja med EU:s regelverk för programperioden 2014–2020 samt med svensk lagstiftning. EU:s strukturfonds-förordningar publiceras i Europeiska unionens officiella tidning när de träder i kraft.

Innehåll, administrativa strukturer och ansvarsförhållanden för programmen regleras i tre EU-förordningar som bedöms beslutas under 2013; Allmänna och generella förordningen – om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden och om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden samt regionalfonds-förordningen och socialfonds-förordningen.

Regeringen avser att reglera genomförande av strukturfonderna i nationell lagstiftning.

Förslaget till operativt program ska innehålla den information som framgår av förslaget till allmän och generell förordning och vara i enlighet med den mall och riktlinjer för operativa program som ska beslutas av kommissionen.

Under våren 2013 kommer mer klargörande detaljerad information rörande regelverket. Kommissionen kommer att ta fram ett antal delegerade- och genomförandeakter. Flera av dessa rör programmeringen. Information kring regelverket kommer att kommuniceras löpande under våren och sommaren.

Innehåll och disposition för programdokumenten anges i artikel 87 i förslaget till Rådets allmänna förordning samt i kommissionens riktlinjer och mall för innehållet i de operativa programmen.

Tillväxtverket har uppdraget att löpande uttolka och tillhandahålla information om hur struktur och disposition för programdokumenten ska se ut.

Statsstöd

Allt offentligt stöd till företag omfattas av EG:s statsstödsregler, oavsett om det lämnas enbart som ett nationellt stöd eller delvis finansieras med EU-medel.

Det är av central betydelse att utformningen av programmen tar hänsyn till de legala ramar som kommer till uttryck i statsstödsreglerna. Programmen ska beakta de begränsningar som ställs i relevanta bestämmelser² för vilken åtgärd stöd kan medges.

De som tar fram programmen ansvarar för att analysera möjligheterna att genomföra programmens innehåll där Tillväxtverket har en särskild roll att vara ett stöd i programförberedelserna.

---

² Vägledning om vilka statliga stöd som kan vara tillämpliga för de uppräknade tematiska områdena återfinns bl.a. i det allmänna gruppundantaget EC 800/2008, Europeiska kommissionens rambestämmelser om statligt stöd till forskning, utveckling och innovation, EC 2006/323 samt förordningen (1998/2006) om försumbart stöd.

Bilaga

Tematisk koncentration inom regionalfonden

I regelverket för den kommande programperioden är en koncentration av insatserna en av de generella utgångspunkterna. Detta ska åstadkommas genom ett system med öronmärkning och en större fokusering inom de prioriterade områdena. Detta uppnås genom att medlen kan kopplas till 11 tematiska mål, som har identifierats för att tydligt koppla strukturfondsprogrammen till unionens strategi för en smart och hållbar tillväxt för alla. För vart och ett av dessa tematiska mål finns ett antal investeringsprioriteter.

Europeiska kommissionens föreslagna tematiska mål är:

1. Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
2. Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik.
3. Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.
5. Främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar.
6. Skydda miljön som främja en hållbar användning av resurser.
7. Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinfrastruktur.
8. Främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet.
9. Främja social inkludering och bekämpa fattigdom.
10. Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande.
11. Förbättra den institutionella kapaciteten och effektiviteten hos den offentliga förvaltningen.

För Sverige innebär det att av medlen från regionalfonden ska för mer utvecklade regioner (alla svenska regioner ingår i kategorin mer utvecklade regioner) minst 80 procent av medlen, på nationell nivå, användas inom fyra av de tematiska målen:

1. Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
2. Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik.
3. Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.

Inom ramen för detta måste minst 20 procent av de totala medlen avsättas för övergången till en koldioxidsnål ekonomi.

Utöver den tydliga fokuseringen på de fyra tematiska målen ska minst 5 procent avsättas för hållbar stadsutveckling. Dessa insatser kan helt eller delvis ingå i de 80 procent. 20 procent kan därutöver användas för insatser inom målen 5–11.

Enligt kommissionens förslag finns särskilda medel avsatta för glesbefolkade områden som uppfyller kriterierna i artikel 2 i protokoll nr 6 till anslutningsfördraget för Österrike, Finland och Sverige. För Sveriges del omfattas programområdena Mellersta Norrland och Övre Norrland. Dessa medel kan finansiera de tematiska områdena 1, 2, 3, 4 och 7. Dessa medel ska räknas utöver den övriga öronmärkningen, vilket för de aktuella regionerna innebär att de får välja fördelningen mellan dessa tematiska mål.